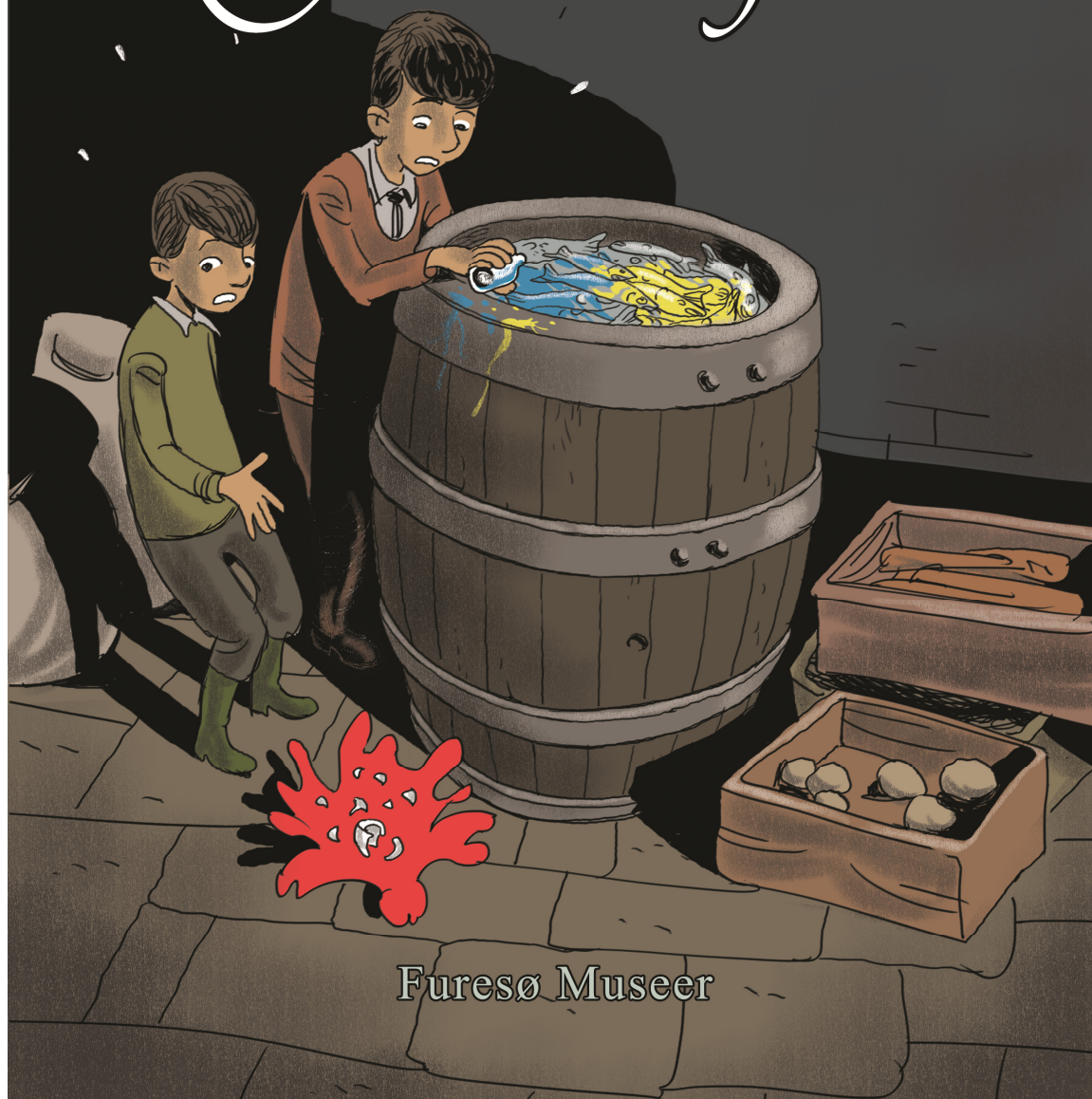

Helle S. Larsen

Gale streger

Furesø Museer

Gale streger

Af Helle S. Larsen

**Furesø Museer
2013**

Gale Streger

Forfatter: Helle S. Larsen

Illustration: Lars Hornemann

© Forfatteren og Furesø Museer

Trykkeri: XL Print Aps

ISBN: 87-91140-24-2

Oplysninger til lærere og forældre

I forbindelse med Verdens Bogdag d. 23. april forærer Furesø Kommune hvert år alle børn i kommunens 2. klasser en bog med udgangspunkt i lokale sagn eller begivenheder, skiftevis fra Farum og fra Værløse. Bogen skal bidrage til at skabe læselyst og samtidig være med til at øge tilhørsforholdet til lokalområdet. Den bliver til i et samarbejde mellem Furesø Museer og kommunens læsekonsulenter.

Årets bog bygger på erindringer, mundtlige så vel som skriftlige, fra Karl Henrik og Børge Jensen begge ud af et købmandsdynd i Farum og med rødder mange slægtled tilbage i sognet. Karl-Henrik Jensen overtog faderens købmandshandel i 1945 og drev butikken indtil 1960. Bygningen, som *Gale Streger* udspinder sig omkring, blev bygget i 1874 og var fra start af købmandshandel med privatbolig. Historien foregår omkr. midten af 1920'erne, og på det tidspunkt var der 4 købmandsbutikker i Farum By. Derudover var der købmandshandler i Stavnsholt og Bregnerød.

2. klasse børnene opfordres til sammen med deres familie at tage den foreslåede tur rundt i Farum By. Her vil man bl.a. kunne se, hvor andre handlende og håndværkere, gårde, skole, læge, kro og kirke lå. Alt sammen inden for en lille radius.

Det vil desuden være oplagt en søndag at besøge købmandsmuseet Cornelen i Stavnsholt, samt andre købmandsmuseer man måtte komme forbi rundt om i landet.

På www.furesoemuseer.dk kan der under *skoletjenesten* hentes et forslag til den omtalte tur rundt i Farum landsby som den tog sig ud omkring 1925.

Bag i bogen findes desuden ideer til, hvordan lærerne kan bruge bogen i undervisningen.

Helle S. Larsen
April 2013

Sværhedsgrad

Bogen er beregnet for børn i 2. klasse, men afhængigt af børnenes læseniveau kan den anvendes fra sidste halvdel af 1. klasse til begyndelsen af 3. klasse. Den vil desuden kunne bruges i specialundervisningen.

Orddeling i bogen er brugt i et begrænset omfang, og er ikke foretaget ud fra et bestemt princip, men ud fra hvor begynderlæsere erfaringsmæssigt går i stå.

Hvert skolebibliotek får et klassesæt, så kommende 2. klasser også vil kunne få glæde af bogen.

På www.furesoemuseer.dk under skoletjenesten kan der hentes en udgave af bogen med fuld orddeling og større skrift.

Gale streger

Har du prøvet
at gøre noget,
du ikke måtte?

Hvis man gør noget,
man ikke må,
siger man,
at man laver "gale streger".
Nogle "gale streger"

er slemme.

Andre "gale streger"
er ikke så slemme.

Hvordan er dine "gale streger"?
Er de slemme?

Ved du, om din far og mor
har lavet "gale streger",
da de var børn?
Eller din farfar og farmor,
eller din morfar og mormor?

Det kan godt være sjovt
at spørge dem om,
hvilke "gale streger",
de har lavet,
da de var børn,
for "gale streger"

A black and white photograph of a street scene in Copenhagen, Denmark. The street is lined with two-story houses. On the left, a shop is visible with a sign that reads "Købmands-butik". Above the houses, several names are handwritten in cursive script, indicating the residents of the houses. An arrow points to the shop on the left.

Names written above the houses (from left to right):

- Farum
- H. P. Deussen
- E. Thorsen
- H. Nordlund
- E. Brunsbo
- Georg P. Jensen
- J. Jensen
- H. Jensen
- E. Jensen
- H. Jensen

Jeg kendte engang,
to gamle mænd.
De kunne være dine olde-forældre
eller måske dine tip-oldeforældre.

9

10

De to drenge hed
Karl Henrik og Børge.
De havde også to store-søstre.
De hed Karen og Gerda.

En stor lege-plads

Dengang var der ikke
fritids-hjem eller SFO,
så når børnene fik fri fra skole,
gik de hjem og legede,
hvis der da ikke var noget,
de skulle hjælpe med.

Det var der tit.
Alle børn havde noget,
de skulle hjælpe med der-hjemme.
Deres mor arbejdede der-hjemme.
Deres far arbejdede også hjemme
eller et sted i lands-byen,
så der var altid voksne
i nær-heden,
hvis et barn havde brug for hjælp.
Ellers klarede børnene sig selv.

Børnene kunne lege
i husene og i haverne
og på bonde-gårdene.
Dengang lå der stadig
bondegårde langs Hoved-gaden.

De kunne løbe rundt
til hinanden.
De behøvede ikke

at være bange for biler,
for der var næsten ingen.
Der var kun et par veje,
og det var grus-veje.
Resten var stier.

Man kan sige,
at hele lands-byen
var deres lege-plads.

Købmandens lager

I huset med købmands-butikken
var der også en kælder.
I kælderen var der mange rum.
I det største rum
havde købmanden sit lager.
Her stod alle de varer,
der ikke var plads til
oppe i butikken.

Det var et spændende sted.
I-sær for børn.
Der var så meget at se på.
Der var så meget at røre ved.
Der var så mange gode dufte.
Men det bedste var,
at der var så mange steder,
hvor man kunne gemme sig.
Bag ved tønder og kasser.
Bag reoler og vægge.

Men børnene måtte kun
gå ind på lageret,
hvis de skulle hente noget
til deres far.

De måtte slet ikke lege der,
for der var så meget,
der kunne gå i stykker.

Der måtte heller ikke blive rodet,
for så kunne købmanden
jo ikke finde det,
som han skulle have op
i butikken.
Nej, lageret var bestemt ikke
et sted for børn.

Karl Henrik og Børge hjælper til

Men nogle gange måtte
Karl Henrik og Børge
godt gå derned.
Det var,
når de skulle hjælpe deres far
med at hente varer op.
Så sagde han:

"Karl Henrik, kan du ikke lige
hente tre sukker-toppe."

"Børge, du skal gå ned på lageret

og hente to dåser kiks.
Og drengene vidste lige,
hvor alt stod,
så de kunne pile ned på lageret,
og vips havde de hentet det op,
som deres far bad om.

Penge-skabet

Da de blev lidt større,
måtte de også nogle gange
hente penge op til deres far.

I den ene ende af lageret
var der et lille rum.
I det lille rum
var der inde i muren
et penge-skab.

Her kunne drengene
godt lige at lege.
De kunne f.eks. lege
at de var på et skib,
der var på vej hjem
med en stor kiste om bord
fuld af guld og ædelsten.

De legede så,
at penge-skabet var skatte-kisten.
Pludselig blev skibet forfulgt
af sørøvere,
og de måtte kæmpe

for at redde kisten
med den store skat.

Sild og frugt-farve

En dag sagde Karl Henrik igen
til sin lille-bror Børge
at de skulle gå
ned i lager-rummet og lege.

De sneg sig ind på lageret
og listede hen til det lille rum.

Lige uden for det lille rum
med penge-skabet
stod den store tønde med sild.
Oven over den
hang der en reol med hylder.

Hylderne var fyldt
med små flasker.
Det var frugt-farve.
Grønne og gule og røde farver
var der.
Der var også flasker
med vanilje-smag.

Karl Henrik gik hen til hylden
med de små flasker.
Han tog en af dem
ned fra hylden,
og trak proppen af.

"Skulle vi ikke ind
og vogte skatte-kisten?"
sagde Børge.

"Vent lidt," sagde Karl Henrik.
"Jeg skal lige prøve noget."
"Se den flotte grønne farve."
Skal vi ikke hælde den ned
til spege-sildene?"
og så tog han låget
af tønden med sild
og ville til at hælde
den grønne farve ned i tønden.

"Nej, nej, gør det ikke,"
gispede Børge.
"Far bliver vred. Rigtig vred.
Jeg tør ikke."
Men Børge var nu også

gået hen til tønden.

"Jeg vil jo bare hjælpe far,"
sagde Karl-Henrik.
"Sildene er grå.
Det er så kedeligt.
Hvis vi nu farver dem
grønne og gule og røde,
så bliver de rigtigt flotte
at se på.
Så sælger far måske endnu flere."

"Vent," sagde Børge.
"Jeg vil også se."
Tønden var meget stor.
Den var lige så høj
som Børge.
Han måtte stå på tæer,
hvis han skulle se ned i den.

"Nu hælder jeg",
sagde Karl Henrik,
og så tømte han 3 flasker
ned i tønden.

"Jeg vil også hælde,"
sagde Børge,
og Karl Henrik gav ham en flaske
med rød farve.

Lige da Børge skulle til at hælde,
tabte han flasken,
og den røde farve
løb ud på gulvet.

Men hvad var nu det?
Drengene hørte en lyd.
De stod helt stille
uden at røre sig.
Nu hørte de lyden
helt tydeligt.
De vidste, hvad det var.

I den anden ende
af lageret
gik en trappe op
til købmands-butikken.
Her var der en lem i gulvet,
som skulle åbnes,

før man kunne komme
ned ad trappen,
der nærmest var en stige.
De hørte, at lemmen gik op.

"Løb" hviskede Karl Henrik,
og nu løb de to drenge,
alt hvad de kunne,
ud af lager-rummet,
hen ad gangen
til en dør.
Så hørte de deres far råbe.
Han havde set,
hvad der var sket,
og nu gik han
med lange, vrede skridt
hen mod gangen.

Drengene hev i døren.

Den bandt,
men hvis de fik den åbnet
var de ved trappen,
der gik fra kælderen
og ud til stien.
Så kunne de gemme sig i haven
eller ovre på bonde-gården
ved siden af.

Karl Henrik hev og hev.
Så gik døren op.
Drengene for op ad trappen.

Nu var faren nået til døren.
Karl Henrik var allerede
ude på stien.
Børge var på det øverste trin.

Faren rakte armen op.

Han var lige ved
at få fat i Børge.
Men så kaldte moren på ham.
Der var kunder i butikken,
og faren måtte gå tilbage.
Børge løb, alt hvad han kunne,
efter Karl Henrik.

De to drenge pilede ud
på marken bag ved deres have.
Her havde de en hule,
som de gemte sig i.

De sad længe og pustede.
En gang imellem
kiggede Karl Henrik ud.
Da de i lang tid
ikke så nogen,
tog de mod til sig,
og gik ud fra hulen.
Men de turde ikke gå hjem endnu.

De to drenge
sneg sig nu tilbage
til deres have.

Her sad de længe
gemt bag en busk.

De så ikke noget til deres far.
Deres far var en rar mand,
Men han kunne godt
blive rigtigt vred,
når nogen gjorde noget forkert.

Det begyndte at blive mørkt,
og drengene ville gerne ind.
De listede hen til huset,
men de turde ikke gå ind.

På den ene side af huset,
voksede der en stor plante.
som fyldte hele muren.
Den var drengene gode
til at klatre i.

Nu kravlede de op i den,
og hurtigt var de næsten
oppe ved taget.
Her var der et vindue
ind til deres værelse.

Vinduet stod lidt på klem,
og Karl Henrik kravlede ind.
Så hjalp han Børge
med at komme ind.

Pludselig hørte de trin på trappen,
og hurtigt som et lyn,
gemte de sig under sengen.
Døren gik op,
og deres mor sagde.
"Jeg hørte jer godt.
Nu må I komme ned at spise,
og så må I tale med jeres far.
Han er stadig vred på jer,
og det er også slemt,
det I har gjort."

Børge og Karl Henrik kom ud.
De gik efter deres mor.
Lidt bange var de,
selv om de godt vidste,
at deres far ikke ville slå.
Det gjorde han aldrig.

Men de kunne ikke lide
at blive skældt ud,
og deres far var god
til at skælde ud.
Det værste er næsten,
når man godt ved,
at man har gjort noget forkert.

Inde ved bordet
var der stille meget længe.

Så rejste deres far sig op.
Men han skældte ikke ud.
Han fortalte dem,
hvor forkert det var,
det de havde gjort.

Tønden med sild
havde været helt fuld.
Der var sild for mange penge.
Men nu havde sildene
fået alle mulige farver.
De kunne ikke sælges.
Ingen ville købe dem.
De måtte smides ud,
alle sammen,
og så kunne deres far
jo ikke tjene penge på dem.

Karl Henrik så ned i bordet.

"Undskyld", hviskede han.
Børge begyndte at græde.
"Undskyld far", snøftede han.

Så spiste alle omkring bordet,
uden at nogen talte.
Efter maden
måtte Børge og Karl Henrik
gå den lige vej i seng.
Men der gik lang tid,
før de faldt i søvn.

Den gode nyhed

Nogle gange sker det,
at noget slemt ender godt.
Nu skal du bare høre.

Efter at tønden
var blevet tømt for sild,

blev den rensset.

Da den var tør igen,
kom den ud i haven,
så de to drenge
kunne lege med den.

De brugte den til at rulle på,
og selv om det var meget svært,
var det også meget sjovt.
Det var det bedste, de vidste.

De to drenges venner
var også med.

Alle ville gerne prøve.

Men Børge og Karl Henrik
fortalte ikke de andre,
hvad de havde lavet
af "gale streger".

De var flove over det,
de havde gjort,
og de var bare så glade for,
at han ikke længere
var vred på dem.

Ideer til undervisningen

Til flere af de mundtlige aktiviteter kan man bruge mønstre fra Cooperative Learning.

- Lav tekster til billederne, og lav så en lille power point med billeder og tekst.
- Brug udvalgte dele til små diktater.
- Gå på ordjagt på siderne.
- Lav udvalgte kapitler som en tegneserie.
- Find 10 svære ord i bogen og øv dig i at stave dem.
- Lav en anden slutning.
- Del bogen op i afsnit til genfortælling. Genfortæl i grupper på 4 eller som parøvelse.
- Lad eleverne parvis fortælle hinanden om gale streger, som de har lavet.
- Få eleverne til at interviewe deres forældre og bedsteforældre om gale streger, som disse har lavet, og lad eleverne gengive interviewene over for hinanden i grupper på 4 eller parvis – eller på skrift, og lad dem tegne til.
- Gå på nettet og find billeder af børn fra 1920'erne. Lad eleverne tegne deres tøj af.
- Find en bog med gamle lege og organiser en uge, hvor alle frikvarterslege skal være gamle lege.
- Lad eleverne parvis prøve at formulere og evt. nedskrive regler til en af legene.

Quizspil

På www.furesoemuseer.dk kan du hente

- Regler, spørgsmål og spilleplade til det quizspil, der er lavet til bogen.

Ture og ekskursioner

Tur

På www.furesoemuseer.dk under skoletjenesten kan du downloade en turvejledning til en tur rundt i Farum landsby, som den tog sig ud i 1920'erne med skole, kro, kirke, læge, håndværkere og handlende.

Ekskursioner

Der findes købmandsmuseer eller gamle købmandshandler flere steder. Undersøg selv, når du tager et sted hen, om der er gammel købmandshandel der.

- **Købmandsmuseet Cornelen i Stavnsholt.** En landsbykøbmand med privatbolig tilknyttet. Se nærmere på: www.furesoemuseer.dk
- **Lützhøfts købmansgård** i Roskilde. En købmansgård i en provinsby. Se nærmere på: www.roskildemuseum.dk
- **Andelslandsbyen Nyvang** ved Holbæk. Giver et godt indblik i landsbylivet i den periode, som *Gale streger* foregår i. Se nærmere på: www.andelslandsbyen.dk

En dag går Børge og Karl Henrik
ned i kælderen for at lege.
Det må de godt.
Men de må ikke
gå ind på lageret og lege.
Det gør de alligevel.

Lige med èt sker der noget,
der bare ikke må ske,
og de bliver opdaget.
Deres far er på vej
ned efter dem,
og de må flygte.